

Antonín Kaplan: Příspěvek k vývoji „paneuroského hnutí“ ve třicátých letech 20. století, Praha 2008, 129 stran rkp.

Antonín Kaplan se ve své práci soustředil na rozvoj paneuroského hnutí, ve kterém se v meziválečném období soustředila řada stoupců evropské spolupráce. Zakladatel Panevropy Richard Nikolaus hrabě Coudenhove-Kalergi propagoval zřízení Spojených států evropských, které však neměly být federativním státem po vzoru USA, ale volnějším spojením suverénních zemí po vzoru Panamerické unie. Vývoji tohoto hnutí ve třicátých letech 20. století dosud nebyla (na rozdíl od let dvacátých) věnována v české historiografii dostatečná pozornost. Je tomu tak i přesto, že se Coudenhove-Kalergiho myšlenky těšily podpoře části pražských vládních kruhů. Lze proto uvítat Kaplanův pokus tuto mezeru zaplnit.

Kaplan se rozhodl pro poměrně náročný metodologický postup. Vývoj paneuroského hnutí tak zkoumá za využití diachronní a současně i analytické metody. Některé kapitoly jsou tedy sestaveny podle časové posloupnosti dějinných událostí (např. kapitola 4 „Paneuroské hnutí a mezinárodní politika v 1. polovině 30. let“), jiné jsou zase kvalifikovaným rozбором širších souvislostí a vnitřních vztahů historického vývoje (např. kapitola 7 „Panevropa, demokracie a ideová hnutí“). Právě tuto část Kaplanova díla považuji za nejpřínosnější.

Autor zde totiž neopakuje obecně známé skutečnosti o vývoji mezinárodních vztahů v Evropě přelomu dvacátých a třicátých let (Briandův plán atp.), ale přináší zajímavé pohledy na názorový vývoj klíčové postavy paneuroského hnutí, hraběte Coudenhove-Kalergiho. Jde především o zjištění, že „otec Panevropy“ nespojoval své plány výlučně s myšlenkou

demokratického vývoje kontinentu, ale naopak jevil pochopení pro vznikající fašistické režimy. Snil o spolupráci fašistické Itálie s Francií. Současně však odmítal pravicový (nacistický) i levicový (komunistický) totalitarismus. Právě jeho obavy před šířením komunismu do Evropy byly jednou z hlavních pohnutek propagace evropské spolupráce. Za přínosné dále považuji i autorovy pokusy o objasnění role československé politické reprezentace v dějinách panevropského hnutí.

Části práce, kde autor postupoval diachronně, jsou podle mého názoru zatíženy jeho snahou poskytnout na straně jedné co nejkomplexnější popis aktivit panevropského hnutí ve sledovaném období a na straně druhé ne vždy úspěšným pokusem o výběr podstatného a potlačení marginálií. Výklad se tak občas může stát nesrozumitelným, Kaplan předpokládá do problematiky zasvěceného čtenáře.

Přes uvedené nedostatky lze konstatovat, že autor splnil vytyčené cíle a prokázal schopnost samostatné vědecké práce. Také po formální stránce jeho dílo vyhovuje nárokům kladeným na DP.

Navrhované hodnocení: velmi dobře

Praha, 29. srpna 2008

doc. PhDr. Václav Horčíčka, Ph.D.